

Eva Nyst

e.nyst@medischcontact.nl

@medischcontact

‘Vervolging hangt af van vrijwilligheid en lijden’

Voor het eerst start het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek in een zaak die volgens de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie niet volgens de zorgvuldigheidseisen is verlopen. Het OM kondigde in mei al aan: ‘We vervolgen als aan twee kernvereisten niet is voldaan.’

Het jaar 2017 zal niet snel vergeten worden in de geschiedenis van de Nederlandse euthanasie. Op 17 mei 2017 verscheen de vernieuwde ‘Aanwijzing vervolgingsbeslissing over actieve levensbeëindiging op verzoek’. Het Openbaar Ministerie (OM) beschrijft hierin hoe beslissingen om wel of niet te vervolgen tot stand komen. Nieuw is de nadruk op twee ‘substantiële zorgvuldigheidseisen’: de arts moet ervan overtuigd zijn dat er sprake is van een vrijwillig en weloverwogen verzoek en van uitzichtloos en ondraaglijk lijden. Verdenking van schending van deze eisen ‘dient, behoudens uitzonderingen, tot strafrechtelijke vervolging te leiden’ aldus de aanwijzing. Een week later kwam de derde vijfjaarlijkse evaluatie van de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding uit 2002 – nu vijftien jaar van kracht. Hierin werd opgemerkt dat de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie (RTE) de afgelopen vijf jaar onder vuur zijn komen te liggen, omdat ze levensbeëindiging bij bijzondere patiëntengroepen als mensen met dementie ten onrechte zorgvuldig zouden noemen. In februari ageerde een groep van bijna vijfhonderd artsen onder de noemer ‘Niet stiekem bij dementie’ en SGP-parlementariër Kees van der Staaij zocht in juli buitenlandse steun voor zijn anti-euthanasiestandpunt via The Wall Street Journal. En al op de eerste dag van het jaar plaatste de RTE zaak 2016-85 van een diep demente patiënte online. Oordeel: ‘Niet gehandeld overeenkomstig de zorgvuldigheidseisen.’

Strafrechtelijk onderzoek

Onder dit gesternte besloot het OM, voor het eerst sinds de euthanasiewet van kracht is, een strafrechtelijk onderzoek te starten tegen een arts die euthanasie uitvoerde. RTE-voorzitter Jacob Kohnstamm had – om artsen te ontzien – bij het verschijnen van zijn jaarverslag dit voorjaar nog gepleit voor een juridische constructie: ‘Cassatie in het belang der wet’. Het oordeel van de toetsingscommissie wordt dan aan de Hoge Raad voorgelegd, zonder dat de arts daarbij is betrokken. Maar het

OM ziet dat blijkbaar niet zitten en is na een gerechtelijk vooronderzoek – dat de afgelopen vijf jaar altijd volgde op onzorgvuldigheidsoordelen –, ditmaal niet overgegaan tot sepot. De hoofdofficier van justitie in Den Haag zal na afronding van het strafrechtelijk onderzoek advies uitbrengen. Het College van procureurs-generaal neemt dan een besluit over vervolging.

Niet alleen het OM, maar ook de inspectie krijgt een euthanasiedossier met het oordeel ‘niet conform de zorgvuldigheidseisen’ in de bus. Tussen 2007 en 2011 waren dat 34 zaken en de vijf jaren daarop 33. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) formuleerde sinds 2012 naar aanleiding van dergelijke meldingen twee keer een tuchtklacht. De inspectie heeft laten weten ook in zaak 2016-85 een tuchtklacht in te dienen, maar wil daar verder niks over zeggen.

Wilsverklaringen

De patiënte in deze zaak leed naar het oordeel van de RTE dan wel uitzichtloos en ondraaglijk, maar er was geen sprake van een vrijwillig en weloverwogen verzoek. De verpleeghuisbewoonster, met

De arts heeft ‘een grens overschreden’

een ‘tamelijk controlerend karakter’, had weliswaar in twee wilsverklaringen op schrift gesteld onder geen beding dement te willen belanden in een verpleeghuis. Dat was haar moeder overkomen en had haar zeer getraumatiseerd, schreef de patiënte. Maar uit woorden als ‘wanneer ik daar zelf de tijd rijp voor acht’ en ‘op mijn verzoek’ kon volgens de RTE worden afgeleid dat patiënte ervan uitging dat ze zelf om euthanasie kon en zou verzoeken. De arts had daarom het schriftelijke verzoek niet in de plaats mogen stellen van het mondelinge verzoek, stelde de RTE. Hoewel de vrouw dolend over de gangen vaak om de dood vroeg en ook weer niet, bleef een uitgesproken vraag aan de arts uit. Ook was de RTE het niet eens met de uitvoering. De arts

heeft ‘een grens overschreden’, aldus de commissie ‘door toediening van Dormicum en door de uitvoering van de levensbeëindiging niet te staken toen patiënte negatief reageerde op het inbrengen van het infuus en de toediening van de euthanatica’. De patiënt kreeg de Dormicum eerst in haar koffie en later subcutaan. Nadat een ambulancebroeder een infuus had ingebracht, spoot de arts thiopental in. De vrouw richtte zich tijdens die handeling plotse-ling op. Haar familie hield haar vast tot de arts klaar was.

Volkomen transparant

De specialist ouderengeneeskunde voegde aan het euthanasieverlag een dvd met observatieopnamen toe. De geconsulteerde SCEN-arts concludeerde vooraf dat aan de zorgvuldigheidseisen was vol- daan en een collega kwam tot dezelfde bevinding. De arts in deze zaak was naar de RTE open over haar aanpak – anders dan de medici in zeker drie eerdere zaken van euthanasie bij diep demente mensen, waarover de details via kranten naar bui- ten kwamen. Ze benadrukte volgens de commissie dat ze over de manier waarop de levensbeëindiging verliep volkomen transparant heeft willen zijn, omdat in de toekomst euthanasie bij wilsonbekwa- me patiënten mogelijk vaker zal voorkomen. Zelf zal ze dat waarschijnlijk niet meer uitvoeren, want volgens het OM is de vrouw met pensioen gegaan. Het is niet bekend wat de arts nu meemaakt, want zowel de beroepsvereniging voor specialisten oude- rengeneeskunde Verenso als artsenfederatie KNMG weten niet wie de arts is. ‘Ze zal gehoord worden’, laat het OM weten.

Psychische belasting

Huisarts Flip Sutorius onderging ook een straf- rechtelijk onderzoek en uiteindelijk een roemruch- te rechtsgang wegens hulp bij zelfdoding. In 2001 zei hij hierover in Medisch Contact: ‘Sinds het begin van het vooronderzoek in juli 1999 neemt de psychische belasting van mij en mijn gezin alleen maar toe. Ik denk er continu aan, kan de knop niet meer omzetten en slaap daardoor slecht. (...) Aan- vankelijk kon ik mij nog wel opladen voor de verhoren. Maar na vier keer steeds dezelfde voor- bereiding en vrijwel steeds dezelfde vragen ben ik nu doodop. (...) Je hebt te maken met een medisch en een daarmee onverenigbaar juridisch denkkader waardoor je het gevoel hebt dat je gewoon niet overkomt. De vertaalslag die ik steeds weer moet maken van medisch naar juridisch en weer terug naar medisch, vergt veel oplettenheid.’ ■

MELDINGEN EUTHANASIE BIJ DEMENTIE

2016	141
2015	109
2014	81
2013	97
2012	42
2011	49
2010	25
2009	12
2008	zeker 2
2007	zeker 2
2006	6
2005	‘enkele’
2004	1
2003	-
2002	-

Bron: RTE

web

Eerdere MC-artikelen over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen